

"EDINOST"

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

"Edinost" stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta 3.—; " 4.50
za četrt leta 1.50; " 2.25

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorici in v Ajdovščini po 6 nov.

Na naročbe brez priložene naročnine se upravnštvo ne ozira.

EDINOST

Oglasi in oznanila se računajo po 8 nov. vsaka v petju; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.
Poslana, javne zahvale, osmrtnice itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu v ulici Carintia št. 25. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnine, reklamacije in inserate prejema upravništvo v ulici Carintia 28. Odprte reklamacije so prosto poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

•V edinstvo je mč.

Poziv! One gospode naročnike, katerim smo doposlali rudeče listke, pozivljamo danes še enkrat, da takoj store svojo dolžnost. Ponavljamo, da smo si v svesti dolžnosti svoje do častitih naročnikov in da nam je trdna volja, v polnej meri vršiti to dolžnost, ali z druge strani smemo pa tudi mi zahtevati, da se naročniki zavedajo svojih dolžnosti da nas. Prosimo torej, ne prezirajte naše prošnje!

Uredništvo in upravništvo "Edinosti".

Straža pred spomenikom.

Na trgu pred kolodvorskim poslopjem stoji krasen spomenik, plod divne novodobne umetnosti. In ne le krasen, ampak tudi pomemben je ta spomenik; kliče nam v spomin prevažen zgodovinski moment, ko se je naš empirij ob bregovih Adrije združil se staroslavno avstrijsko monarhijo. Dolžnost je Tržaškemu prebivalstvu, da se hvaležno spominja tega zgodovinskega dneva, ko je orel avstrijski vzel mesto naše pod mogočni svoji poroti. Vlade avstrijske obračajo neprestano do našega mesta pozorno svoje oko in vladarji naši obsipali so vedno mesto Tržaško se svojo dobrotno roko, je še obsipljejo in je bodo tudi v bodoče obsipali — o tem ne dvomimo niti trenutno — s tisučeri dobrotami.

Do današnjega dne vzdržala se je s čudovito vztrajnostjo fikcija, da je mesto Tržaško izključljivo italijansko mesto in da so tu živeči Slovani le pritepeni vsiljenci: inferijorna bitja brez intelekta, zapriseženi sovražniki civilizacije in napredka, o katerih se sme trditi, da bi bilo absurdno, ako bi se jih hotelo v javnem življenju v poštev jemati. Pri tej, javnemu redu nevarnej raci treba je — tako mislijo o nas

PODLISTEK.

Na jadranskej obali.

Povest; spisal Slavoljub Dobrávec.

IV.

Naša znanca govorila sta torej najprvo o navadnih rečeh. Radivoj pa je bil one vrste človek, kakoršnemu sicer nikdar ne poteče prepotrebna "nit" razgovora. Ni mu bilo nikakor težko napeljati govor v oni tir, kojega si je želel. Govoril je kolikor možno po domače, da ne bi staréka, neveséga razmotrivanju in kombinaciji takih in tolikih pojmov, samo zmedel. Jedra, zdravega krepkega jedra treba; to upljiva, to koristi, ne pa prenapete govorniške figure. Vender je bil Radivoj jako dolgo v svojem elementu. Nikakor si ni pustil segati v besedo. Ko je slednjič vender "srečno" končal, jame ga Skočir izpraševati zopet s konca, kako to in ono, zakaj tako in tako. In zopet sta zdaj pa oba mlatila isto slamo, kojoj je bil Radivoj prej sam obdelal. Olga je ostala v sobi ter se na drugem koncu mize bavila s svojim pletivom. Kakor so sploh vse Evine hčere več ali manj radovedne, vpirala je tudi ona večkrat svoje lepe oči v navdušenega mladeniča. V teh

gospodje pri zelenej mizi — vajeti vedno napeti držati. Ta fikcija našla je varnega zavetišča pri vseh avstrijskih vladah, ne izvzemši Taaffejeve, o kateri hudobni ljudje trdijo, da favorizuje Slovane. Nedavno smo nekje čitali o takozvanem "Gewohnheitsrecht". Ako je to pravo odločilno tudi za naše Tržaške razmere, potem si je seveda rečena fikcija pridobila domovinsko pravico. Ako je pa tako, bilo bi res hudo zlodejstvo, kar se očita Taaffejevi vladi: da namreč protežira Tržaške Slovane. Toda mi smo dobri prijatelji nj. ekscelenci in kot taki mu radi priskočimo se svojim spričevanjem na pomoč: ni res, kar se očita njegov. ekscelenci; glede tega zlodejstva ima gospod minister čiste roke, tako čiste, kakor novorojeno dete. In to spričevanje nismo izgovorili kar tje v en dan, ampak ima jako solidno podlago v naših lastnih skušnjah. Te skušnje občutimo vsaki dan in pri vsakej priliki, tako, da se nam do cela nedoumno zdi, kako morejo veljaki kulture in civilizacije tako neosnovano sumničiti in tožiti nj. ekscelenco, gospoda ministra-predsednika.

Zdelo se nam je potrebno, da se dotaknemo nesrečne te fikcije. To domišljevanje je važen činitelj za naše Tržaške razmere, kajti določevalo je mer politike in postopanja vsakodobne osrednje, kakor tudi podredjene jej lokalne vlade. Ta fikcija je ukoreničena in — hočemo ali nočemo — moramo žnjo računati.

Postavimo se torej za trenutek na stališče te fikcije ter vrnimo se k svojemu predmetu.

Denimo torej, da je Trst res italijansko mesto — kar pa ni — in da ima italijansko prebivalstvo našega mesta pravico do izključljivega gospodarstva v uradnem in socialnem življenju. Če je to res,

pogledih je bilo pa še nekaj več kot sama radovednost. Včasih jej je kar nehotoma ušel pogled z dela tja v nasprotno stran. Večkrat je že opazovala Staniča na raznih veseliceh, plesala z njim in se šalila, a tako lep, kakor je danes in tako ušec ni se jej zdel še nikoli. Slučajno je tudi Stanič vjel jeden takov pogled — njegove oči so se srečale z njenimi. Nekako čudno mu je bilo pri srci, in tudi Olga je takoj povsila drobno glavico, živordeča. Kaj je mislila v tem trenutku in sploh, kje so bile njene misli, tega ni težko uganiti. Ne pomotili bi se mnogo, če trdimo, da je bilo vse njeno mišljenje tam na nasprotni strani pri blagem mladeniču, katerega je njeno srce že ljubilo. —

Nikakor težko ni bilo potem več Staniču pridobiti Skočirja za novo društvo. Proti koncu pomagala je celo Olga nagovarjati svojega očeta. Slednjič ju še povabi v nedeljo k veselici, kjer se ustanovi načelnništvo novemu društvu. S tem je bil dovršen pogovor, in oba domača spremila sta prijaznega gosta na konec vrta, od koder je šla stezica bližnjica naravnost do ceste, ki je bila blizu pod zidom. Mejpotoma sta se Radivoj in Olga ustavila pri gredici različnih cvetic, kojih je gojila Olga obilo. Skočir je stopal naprej in ogledoval sadno drevje; mladi

potem moramo priznati, da so vlade avstrijske povsem korektno ravnale, prepustivši ves vpliv italijanskemu življu. Po tem takem velevalo je pravicoljubje, da so uveli v šole in urade italijanski jezik. Ako bi bile avstrijske vlade drugače postopale, očitati bi jej smeli, da neso uvažale faktičnih potreb prebivalstva.

Vlade so tirale skrb svojo za italijanski živelj tako daleč, da se nam je počasi vzgojila birokracija, katere le jedno oko je bilo obrnjeno do predstoječih osrednjih oblasti, drugo pa je neprestano pazilo na migljeje oblastne italijanske gospode. Ker pa je ta gospoda bližje, nego osrednja vlada, bili so našej birokraciji migljeji te gospode že po fizikalnih zakonih bolj vidni, nego oni osrednje vlade.

Razvilo se je prečudno razmerje, da v onih redkih slučajih, ko so venderle prišle v navskrižje Dunajske in Tržaške tendencije, je navadno nadvladal Tržaški upliv. In tako je vzrastel aksijom, da morajo vsi činitelji — in naj službujejo tu ali tam — biti poslužni večkrat rečenej gospodi. Vlada je torej vsestranski uvaževala domišljevano istino, da je Trst izključljivo italijansko mesto. No v ožgled tolikej dobrohotnosti bi človek mislil, da bodo dotičniki, katerim poklanjajo neprestano dobrote in le samo dobrote in katerim se je molče dovolilo, da si vsvarijo tako rekoč državo v državi, gojili čut najiskrenejše hvaležnosti do dobrotne države, da jej bodo nepremično zvesti in udani in da bodo demonstrovali hvaležnost in udanost svojo pri vsakej priliki.

Tako bi mislil pameten in pravičen človek in tako so menda oni mislili, ki so postavili na trgu pred Tržaškim kolodvorom stoječ spomenik. Ta spomenik naj bi bil vidno znamenje iskrene hvaležnosti mesta Tržaškega do monarhije za radodarno podeljene mu dobrote. Ali Italijani naši ne

poznajo čuta hvaležnosti. Oni tudi ne trpe, da bi jih katera-koli stvar opominjala na dolžno hvaležnost. Zato pa tudi pred Tržaškim kolodvorom stoječemu spomeniku — značujočemu oni moment, ko je Trst jel vživati avstrijske dobrote — neso naklonjeni, zato morajo Tržaški redarji noč in dan stražiti rečeni spomenik.

Ta fakt je gorostasen in nam priča, da se taktika vlade ne da zagovarjati niti se stališča gori opisane fikcije. In da je Trst tudi res izključljivo italijansko mesto, vender so pota vladina nevarna, kajti ugajajo le onim, ki so sovražniki čuta hvaležnosti do avstrijske države. Taktika vladina je pa tem absurdnejša, ako pomislimo, da rečena fikcija je res samo fikcija brez vsake reelne podlage, kajti tudi mi Slovani imamo tu svojo domovinsko pravico, tudi mi smo del prebivalstva, del, ki je enakoveljaven vsem drugim delom. Tudi mi smemo zahtevati, da se nam v istej meri hleb reže, kakor vsem drugim. Toda Italijani postavili so si svoj poseben monumentalni spomenik, kateremu bi rekli "italijanska nehvaležnost". Ta spomenik bodi vladi opomin, da je na krivih potih in da dela krivico onim, ki so jej najzvestejše vdani.

Straža pred spomenikom kateri bi moral biti svet vsakemu patrijotu, je pa vsakako krasna ilustracija Tržaških razmer!

Govor

poslanca Iv. Nabergoja v seji državnega zbora dne 30. aprila 1890.

Visoka zbornica! Večina Vas, prečastni gospodje, potovala je že kedaj v Trst.

Nikakor ni mogel pozabiti naivnega vprašanja: pa, ko bi se Vam posušila?

Še jeden globok pogled, še jeden mehak pritisk nežne ročice in Stanič je bil na cesti. Mudi se mu dalje. Delo je važno in in vsak trenutek potrata.

Minila je nedelja, minila z dobrim uspehom tudi veselica novoustanovljenega društva. Vseh mrtvih dan je danes. Večraj popoldne je začelo mesto mirovati in miruje še danes. Spomin je to nam dražih ranjih; ta spomin praznuje se v Trstu prvi dan po prazniku mestnega patrona sv. Justa. Vzlic mnogim nerodnostim in nerednostim, koje so obične posledice dveh ali celo treh praznikov, odhaja vender mnogo ljudstva na grobje molit za svoje drage pokojnike. Tudi narava sama nas spominja v tem času s svojo jednoličnostjo in s svojim na pol uvelim obrazom minljivosti na svetu, spominja nas smrti in ž njo konca vsem zmotam, vsemu trpljenju, vsej nevoščljivosti in vsem krivicam, ki nam jih je trpeti vsled človeške brezsrčnosti; ta dan nas spominja, da nam onkraj groba zasveti lepše solnce popolnejšega in srenejšega življenja v jedinosti s prevzvišenim Stvarnikom, z nedosežno pravico in resnico samo. . .

Nebo je oblačno, morje lahko pljuska

ljudje pa znajo uporabiti vsako, tudi najmanjšo priliko.

"Vsakdo si že mora misliti, videč krasne te cvetke, kako krasna mora še neki biti vrtnarica sama, tudi če Vas ne bi poznal, gospica."

"Torej Vam prijajo cvetice, gospod Stanič," vpraša ona naivno.

"Vsakeršno cvetje mi je ušec, gospica, a te cvetke so osobito lepe. Pomniti treba, da smo že v jeseni. Če bi jaz imel kako tako cvetico, hranil bi jo na veke", reče Radivoj skoraj strastno.

"Pa, ko bi se Vam posušila", obrne se Olga vanj ter ga pogleda prav tako nedolžno kot sedemletni otrok, vprašajoč očeta, kaj neki dela ljubi Bog v nebesih.

"Nosil bi jo vedno na srci svojem".

Molče se je sklonila in kakor v šali utrgala rdeč karanfil ter ga podala Radivoju z istim nedolžnim nasmehom:

"Nate ga torej!"

Še zahvaliti se ni utegnil, ko ga že pokliče Skočir k nekemu drevesu, po kojem so lazile mravlje, da mu pokaže svojo umetnost, kako zna on po lastnej izkušnji odpravljati tako nesnago. Četudi v tem trenutku jednaka lekcija ni bila primerna, vender je poslušal Radivoj močička kolikor mogoče pazno, premda si ni mogel kaj, da mu je pogled uhajal tja do Olge.

Mejpotoma ozrli ste se gotovo po našej Kraškej krajini.

Ako primerjamo krajino to z drugimi deželami, nam vseh gotovo ni posebno ugoden. Večino avstrijskih dežela oblagodarila je narava: dičijo jih bogata polja, krasijo jih razsežni gozdovi in pretekajo se po njih za plovbo ugodne reke, ki so naravne prometne žile prebivalstvu, ali pa jim podzemeljske rude nudijo svoja bogatstva. Vsega tega nema Kraška planjava in osobito je oni del Krasa, ki leži mej Sežano in višinami nad mestom Tržaškim, tako neopisno gol in žalosten, da se potovalcu vsiljuje vprašanje: O čem žive tu prebivalci in kako je sploh mogoče, da obstoje? In je res tako, da ne bi se mogel krepki Slovenec, prebivalec te krajine, za dolgo preživiti, navzlic dejstvu, da z železno pridnostjo obdeluje vsako ped zemlje, da ztrajno nosi — katerej vztrajnosti ni vzgleda — gnoj na svojem hrbtu na ona mesta po zatišjih, kjer je poljedelstvo še mogoče, da nema tudi Kras posebnega svojega bogastva. To bogastvo naše je poznani Kraški marmor, katerega razpošiljajo po vsih deželah cesarstva in celo tudi v inozemstvo.

Toda to naše bogastvo bi se lahko v veliko večje meri izkoristovalo v prid prebivalstva, nego se to do sedaj dogaja. Naloga mi bodi, da pokažem vladi pot, kakó bi se dalo to doseči. Največji dobiček imajo sedaj naseljeni italijanski delalci, dasi opravlja domačin najtežje delo. Slovenec naš mora kamenje lomiti in je ven vlačiti — katero delo se mora pristevati najtežjim in najutrudljivejšim, osobito ob žgočej vročini južnega našega poletja — ali obdelovanja, poliranja in likanja z malimi izjemami on ne razume, ker se teh del ni učil, radi česar mora mirno gledati, kako si iz kraljestva Italijanskega sem naseljeni Italijan še enkrat toliko prisluži, da-si delo tega poslednjega ni niti primerno tako utrudljivo. Ptujec služi na škodo domačinu — in zakaj? Ker naučna uprava ni do sedaj nič storila za obrtno izobraženje našega ljudstva. V Trstu so sicer pred dvema leti na državne stroške ustanovili obrtno šolo, toda poučni jezik te šole je izključljivo italijanski. (Posl. Vitežič: Čujte!)

Mi Slovenci moramo se svojimi davki pripomoči, da se vzdržuje ta šola, ali koristni nemamo nikake od nje. Jaz privoščim zavod ta italijanskim svojim rojakom, ali zahtevam od naučne uprave, da se slednjič tudi nas spomni in da tudi za naše ljudstvo kaj stori. Ustanovi naj v Tr-

ob breg in pere nerazrušljive skalne stene. Visoko tam gori nad morskim bregom stojita na konci Skočirjevega vrta naša znanca, Radivoj in Olga. Ljubo se ona oklepa mladeniča in solzne ima oči; Radivoj bi jo rad tolažil, a neizmerno hudo je tudi njemu pri srcu. Komaj da sta si pred nekaj dnevi razkrila iskreno ljubezen, že trže kruta osoda od srca sroe. On mora na Dunaj dovršiti svoje studije in izpite, da doseže v javnem življenji toli čislano in potrebno samostojnost. Slovo je pa tako britko, dasi ni za prav dolgo časa.

Stari Skočir je odšel molit na pokopališče, Olga je bila zjutraj tam. Nekdo domačih pa mora biti v hiši, da nadzoruje posle. To priliko je uporabila Olga, da še jedenkrat vidi, še jedenkrat objame svojega Radivoja. Posloviti se mora z njim, saj ga ne bode videla več tako dolgo, da se vrne z doktorsko diplomu v žepu v naročje svoje ljubljene nevesti.

Z roko v roki stojita ter si šepetata najslajše besede.

„In če bi te oče hoteli kam po sili možiti, recimo, da bi Ti kazalo bogatstvo, blesk in sloveče ime, Olga?“

„Za me se nič ne boj, Radivoj. Očeta poznam dobro. Nekoliko pohlepní so res na bogatstvo, a opomnim, da sem njihova jedinica in gledali bodo menda najprej

žaškej okolici strokovno šolo za obdelovanje kamenja se slovenskim učnim jezikom, da se bodo mogli naši ljudje in oni iz Goriškega dela Krasa izobraziti v tej obrtni stroki in da ne bode ptujec odnašal dobička na izgubo domačina, državljana. (Posl. Vitežič: Čujte!)

Selo Prosek je središče celej vrsti vasi, katerih prebivalci si po kamenolomih svoj kruh služijo. V tem selu je četvero-razredna ljudska šola in tudi pripravljavnica za srednje šole; slednja z nemškim učnim jezikom. Prosek je torej tako rekoč duševno središče našega, v skromnih razmerah živečega prebivalstva. Tu bi imeli tudi pripravnih prostorov za tako šolo.

Najbolji material je v njega bližini; iz bližnjih vasi dohajalo bi obilo mladine, hoteče se izobraziti v ročnih delih te obrtne stroke, kakor tudi v risanju itd.

V interesu obrtne izobrazbe naše predlagam torej nasledno resolucijo:

Visoka vlada se pozivlja, da potrebnó preskrbi, da se na Proseku ustanovi strokovna šola za obdelovanje kamenja se slovenskim učnim jezikom, in to najdalje v šolskem letu 1891/1892. (Dobro, dobro!)

Resolucija ta je bila zadostno podpisana.

Občni zbor

„Delalskega podpor. društva“

bil je v nedeljo popoldne v dvorani hôtela „Europa“. Občnega zbora udeležilo se je obilo število udov, tako da je bila dvorana natlačeno polna in je vladala uprav tropična vročina.

Ob 5. uri odprl je predsednik gosp. prof. Mate Mandić zborovanje s primernim nagovorom ter je zaključujoč svoj govor vzkliknil krepki „živio“ podpornemu društvu. Temu vzkliku odzval se je zbor s trikratnim živio-klicem.

Po nagovoru predsednikovem prečital, je tajnik g. Fran Polić društveno kroniko za pretečeno leto. Kronika konstatuje, da je društvo v tem letu v gnotnem obziru nekoliko nazadovalo in našteje tudi vzroke neveselej tej prikazni. Sprejeto je bilo 77 novih družabnikov in 28 družabnic; izbrisal pa je odbor zaradi neplačanja tednin 63 moških in 25 ženskih. Bolnikov je bilo lansko leto 564 in 760 slučajev bolezní ter se je podpore izplačalo 8537 gld. Za zdravila se je potrošilo 1158 gld.

meni ugoditi. Toda, kaj si beliva glave o tem, kar niti ne bode“.

Nadaljevala sta pogovor, poln najčistejše ljubezni, prisegala večno zvestobo, in tako so jima tekli kratki trenotki slovesa, da sta skoraj zabila na ločitev. Ničesar nesta čula, kaj se godi okolu njiju. Negode je bil šel po nekem opravilu v bližnjo vas B. ter se vračal tod mimo po cesti domov. Ugledavši zaljubljeno dvojico, bila mu je šala na jeziku, vender gre tiho mimo, misleč, da bi ne bilo prav, če bi jo motil v tako važnih pogovorih: Bog ve, kaj si neki pravita, da se zdi obema tako strašno imenitno; kar ne moreta se domeniti!

„Ni slabo izbiral Stanič. Dober mladenič je, predober. Za svoje rojake dal bi vse, tako srce ima. Bog mu daj srečo! Skočir ni brez nič, deklica bode dedovala premoženje po očetu in iz izšolane Italijanke bode izvrstna Slovenka, ha, ha, ha! Iz Savle Pavlina! Negode še kaj prav godi“. Tako je premišljeval izkušeni mož in okoli usten se mu je počasi zvil prijeten nasmehljaj. Zadovoljno udari s palico ob tla, mrmrajoč: „Nesmo še propali in ne propademo še, če Bog da. To bo morala biti zopet odločno slovenska družina. Le zvijaj se lahonska kača“!

(Dalje prihodnjič.)

14 kr. torej je izdalo društvo za podpore in zdravila 9695 gld. 14 kr. Ko je poročevalec omenil smrti društvenega pokrovitelja, Njeg. cesarske Visokosti cesarjeviča Rudolfa, vzkliknil je ves zbor: Slava Njegovemu spominu! Kronika omenja obilega truda, ki ga je imel odbor se sestavo pravil in korakov, ki so bili potrebni v potrdilo teh pravil od strani vlade. Društvena knjižnica brojila je koncem 1889 leta 2463 knjig. Koncem leta 1889 je imelo društvo 973 družabnikov in 193 družabnic. Kronika završuje:

„Delajmo rajši vsi v prospeh in blagor našega društva, katero naj nam je skupna družina in gotova zaslomba v potrebi; da je pa tako ohranimo, moramo opustiti osebnosti in zasebno svojo korist ter varovati društvo, katero more le v skupnem delovanju udov napredovati“.

Račun blagajnika, gospoda Drag. Schmidta nam kaže, da je imel možki oddelek 13.812 gld. stroškov. Da so se ti stroški pokrili, moralo se je vzeti 1000 gld. iz ljubljanske hranilnice. Ženski oddelek je imel 2010 gld. 12 kr. stroškov in se je v pokritje isto tako moralo vzeti iz hranilnice svoto 517 gld. 60 kr.

Poročila tajnika, blagajnika, pregledovalcev in pregledovalk računov, gospodarjev in knjižničarja so se odobrila.

Tem točkam je sledila volitev novega odbora. Voljeni so bili naslednji gospodje: predsednik: Mandić Matko; tajnika: Kalister Vekoslav in Polić Fran; blagajnik: Schmidt Dragotin; odborniki: Živic Matija, Macher Ivan, Hervatin Miha, Gorup Jakob, Perharc Jakob, Žitko Franjo, Lovišček Franjo, Fabjan Franjo, Krapeš Ivan, Novak Jernej, Klun Anton, Indihar Franjo, Lotrič Gregor, Vertovec Andrej, Slajko Anton, Čarga Franjo, Prele Josip in Lavrenčič Vincenc; namestniki: Pegan Josip, Kikel Ivan, Besednjak Ivan, Rep Anton, Čuk Ivan in Kalister Ivan; pregledovalci računov: Pitamic Ivan, Kosovel Valentin in Furlani Ljudevit.

In poleg teh je bilo voljenih 39 nadzornikov.

Ženski oddelek je volil odbornice: Kronawetter Uršulo, Majcen Margarito, Rötzel Josipino, Kumar Ano, Anderlič Ano, Berne Emilijo, Metlikovič Terezo, Schmidt Marijo; namestnice: Brankovic Amalijo, Kogličer Jerico, Fabijan Viržinijo, Anderlič Ireno; pregledovalki računov: Winkler Elviro, Mikota Marijo.

Pripomniti nam je, da je bila huda volilna borba, ker so v društvu nastali dve stranki; oddanih je bilo 480 glasovnic. A se zadovoljstvom konstatujemo, da se je občni zbor vršil dostojno in vzgledno in da ni bilo ni najmanjšega nereda. Tim svojim pametnim in dostojnim ponašanjem počastili so naši delalci v prvej vrsti le sami sebe.

Doba novoizvoljenemu odboru bode le kratka, ker je uprav te dni došla vest, da je slavna vlada odobrila nova pravila. Sklicati bode treba nov občni zbor, kateri si bode izbral novi odbor — na podlagi po vladi potrjenih novih pravil.

—t—

Politični pregled.

Notranje dežele.

Uradna „Wiener Zeitung“ javlja, da je presv. cesar potrdil deželni zakon, sklenjen v deželnem zboru Goriškem glede troškov za zidanje in vzdržavanje katoliških cerkvá in farovžev.

V 397. seji državnega zbora pričela se je debata o proračunu finančnega ministerstva. Tega dne bil je znamenit le govor opozicijskega poslanca Neuwirtha. Ta poslanec je kritizoval finančno politiko vlade. Rekel je, da je ta politika nadahnjena neko mirnostjo: zadovoljni so, da le pokrijejo potrebščine s posrednimi dohodki. Državna uprava zahteva vsako leto svoto 545.000.000 gld;

nikdo pa ne misli na štedljivost. Govornik graja davčno sistemó, slonečo na neposrednih davkih, ter zahteva davčne reforme.

V 398. seji izrekel se je posl. baron Moscon jako pohvalno o ponašanji delalcev dne 1. maja. Govornik je potem tolmačil, kako bi si on mislil davčno reformo. Pri odmerjenju davka ne bi smela biti odločilna velikost prostora, ampak resnični dohodek. Posl. Abrahamovic z zahteval je v prvej vrsti reforme zemljiškega davka. Huda bremena občuti ljudstvo tem hujše, ker je cena žitu zadnja leta padla. Konečno je zahteval govornik postave o odpisu davkov o elementarnih nezgodah.

V 399. seji zagovarjal je ministerjalni svetnik vitez Böhm davčno zakonodajstvo proti raznim napadom. Rekel je, da se vlada trudi, da kolikor móci zmanjša stroške eksekucije. Vlada je sama po sebi administrativnem potem uvela mnogo olajšav pri iztirjanju davkov. Istega dne je bila večerna seja, ker je finančni minister želel, da bi zbornica dovršila celi proračun finančnega ministerstva. Pri tej seji sta poslance Stadolber in Woldrich zahtevala cene soli za živino.

Vnanje države.

Nek poročevalec praške „Politike“ imel je pogovor z vodjem srbskih radikalcev, gospodom Pašičem. Ker imajo radikalci ogromno večino naroda za sabo, je vsako važno vedeti, kako misli njih vodja. Pašič je rekel: „Dolgo smo se morali bojovati, da smo pripomogli pravej narodnej politiki do zmage. Nova ustava in nove institucije zavarovale so deželo proti vsakemu napadu na nje pravice in svoboščine. Naš narod je demokratišk in moč naša leži v kmetskem stanu, v narodnej duhoščini, katera je čuvarica verskih in narodnih tradicij, in slednjič v mladem, napredujočem učiteljstvu. Mlajša inteligencija je vsa v naših vrstah“. Glede svojega potovanja v Peterburg rekel je Pašič: „V svojej lastnosti kot župan beligradski obiskal sem vsa evropska velika mesta in je naravno, da sem šel tudi v Peterburg. Res je, da so me jako simpatično vzprejeli, ali ono, ker je pisalo avstro-ogrsko časopisje o mojem potovanju, ni osnovano. Mi smo narodni politiki in ne bi žrtvovali srbskih interesov nikakemu tujemu uplivu. Mi iščemo v Rusiji isto, kar iščemo v Avstriji; naša ruska politika je ista, kakor avstrijska — na Dunaju in v Peterburgu želimo varstva in dobrohotnosti našej novoosnovane narodnej državi. Cvetoča, politiško in ekonomiško razvijajoča se Srbija mora biti tudi Avstriji dragocen sosed. Srbski narod je plemenit in hvaležen in ne pozabi dobrot, ki so se mu skazale. Mi vemo prav dobro, da more avstrijska država obilo storiti za narod srbski.“

V Kaselu na Nemškem je izišla neka brošura, katera zahteva, da Nemčija najpoprej obračuna z Francozko, potem pa prične vojno z Rusijo. Radi svoje mornarice in svoje trgovine mora Nemčija vzhodno morje dobiti v svojo oblast; to je pa le mogoče po vojni z Rusijo.

Domače vesti.

Osobna vest. Dne 3. t. m. umrl je v Pulju med Kranjskimi vojaki obče poznani gosp. podpolkovnik Albert Strohmayer. Bil je na glasu kot izboren, jako strog, ali tudi na vse strani pravičen častnik.

Za podružnico sv. Cirila in Metoda v Trstu nabrali so člani „Delalskega podp. društva“ pri volitvi novega odbora in pri občnem zboru rečenega društva, t. je 3. in 4. t. m. 21 gld. 56 kr. S prisrčnim veseljem javljamo svetu ta rodoljubni čin

naših delancev in izrekamo željo, da bi jih ob primernih prilikah posnemali tudi drugi stanovi in druga slovenska društva.

Za podružnico sv. Cirila in Metoda na Greti, oziroma za otroški v Rojanu se je nabralo iz pušice v krčmi pri Josipu Pertotu v Rojanu do dne 5. t. m. 5 gld.

Popravek. V zadnji številki smo priobčili vest, da se je v gostilni g. Tenceja na Proseku nabralo 1 gld. 63 kr. za družbo sv. Cirila in Metoda. Ta je bila pomota. Nabralo se je v Nabrežini in ne na Proseku.

VI. izkaz darov za zidanje nove župne cerkve v Trstu dosega svoto gl. 5447.25 v bankovcih in gld. 2150 v vrednostnih papirjih.

Državnozborskeji delegaciji odposlalo je predsedništvo političnega društva „Edinost“ pristrano zahvalo na odločnem postopanju ob priliki proračunske debate na korist narodnosti naše.

Trebanski kaplan č. g. Pahor neki obeča svojim volilcem na Opčinah, da jim kmalu pridobi živinski trg v tem selu. Tako nam je namreč pravil nek Openc. Mi smo gotovi, da se bodo vsi okoličanski poslanci potegnili za ta semenj, kateri je očitno potreben. Nedoumno nam je torej, da se gospod poslanec petega okraja s tem toliko baha ter prilizuje svojim volilem, katere je nedavno se svojim postopanjem tako osramotil, da bi mu kmalu dali nezaupnico. Ako g. Pahor hoče vestno in dosledno zastopati svoj slovenski okraj ter vršiti svojo sveto dolžnost, postopal naj bi v smislu programa, katerega si je napravil pred volitvami ter izpolnil, kar je volilem svojim slovesno obljubil tudi gledé njih narodnih potreb. Gospod Pahor! položite roko na srce ter izprašajte svojo vest, ni bilo-li Vaše dosedanje vedenje res nasprotno mislim in pravim potrebam Vaših volilcev? Nekaterim osebam ste pred volilnim činom slovesno obljubili, da boste tirjali narodne pravice slovenskim svojim volilem, slovensko uradovanje, odpravo kapovil itd. Kje so dane objube? Pač niste delovali jednodmiselno s svojimi volilci, kader ste glasovali za prenos pepela židovskega pesnika Revere, niti kader ste ostentativno zapustili zbornico, ne da bi odločno se postavili v bran, ko so divji Lahoni napadali Vašo duhovsko čast in čast Vaših sobratov — slovanske duhovščine! O Pahore, Pahore, convertere ad . . . nationem tuam! . . .

Udom „Delal. podp. društva“. Kakor smo doznali, je vis. ministerstvo z malimi izjemami potrdilo nova društvena pravila. Ta pravila so sestavljena po zahtevah postavte z dne 30. marca 1888. Sedaj je to društvo jednakovrstno državnim okrajnim blagajnam za zavarovanje delancev v slučajih bolezni. Zato pa priporočamo gospodarjem in delodajalcem, da vpišejo svoje delalce v to društvo. Tudi delalcem samim priporočamo, da pristopijo k temu društvu, ker so tu v svojem domačem krogu. Udje tega društva ne bodo v bodoče zavezani plačevati v državno okrajno blagajno.

Mesec maj. Znani Matevž de la Drôme, čeprav je že davnu v grbu, še vedno prorokuje. V tekočem mesecu bomo imeli: od 1—5 mirno in mrzlo vreme; istotako od 4—11 t. m. Nič slabše ne bode od 11—18, lepo vreme po vsej Evropi, morje mirno; lepo in toplo od 18—26; toplo proti koncu meseca; od 27—31 viharji. Ves mesec bode tedaj vreme lepo, ako ne bo . . . grdo.

Delalsko gibanje. Dne 1. maja se je menda stoprav začelo gibanje mej delalci. Česar so se zadnji omenjenega dne zdržali v oči gled velikim varnostnim pripravam in močnemu vojaštvu, začenjajo sedaj. Iz Francoskega poročajo: V Robaix je delo odpovedalo 125.000 delancev; v Turcoing jih strajka do 50.000, ki ropajo in pustošijo po mestu. Na lice mesta je prišlo 12 tišoč mož pehote. — Na Dunaju so se vprli delalci v javnih skladiščih; v Mari-

boru strajkajo delalci v tovarnah južne železnice; tovarne so zasedli vojaki. — V Budapešti odpovedalo je delo 1500 pekovskih pomočnikov. Delalci v nekem mlinu so hoteli istega napasti; v mestu že jako pomanjkuje belega kruha; vojaška pekarna proizvaja ga do 50.000 kg. na dan ter ž njim preskrbuje mesto. — Na belgijsko-francozkej meji je položaj resen; 3000 delancev je v nedeljo napadlo neko tovarnico v Turcoing ter jo celoma opustošilo. Tovarniški ravnatelj Surmont, kateremu so izgredniki pretili s smrtjo, izročil jim je ves denar in vrednosti; necega nadziralca so umorili. Strajka se je dosedaj vdeležilo do 150.000 oseb. Enaka poročila dohajajo tudi iz Španskega in od drugod. Povsod zahtevajo osemurno dnevno delo in povišanje plače. Socijalno prašanje je zmirom bolj resno in nevarno. Postavodajalci se bodo v prihodne morali ozirati na delalski, toliko važni stan. Drugo je pa prašanje, je-li se bode občni položaj zboljšal ali shujšal.

Izgredi v Trstu. Trgovci in prodajalci raznega blaga na drobno so odločili, vsaki večer zapreti svoje štacune ob 8 uri. Temu odloku so vsi pritrdili razun nekega Reiss-a, ki ima svojo prodajalnico na korzu. Minoli petek zbrala se je množica pred njega prodajalnico ter mu pobila okna. V soboto po osmi uri nakupičilo se je raznega občinstva pred židovo butiko ter glasno zahtevalo, da tudi on zapre prodajalnico ob osmej uri. Množico je policija kmalu razpršila.

Tržaško higejeniško društvo obdrževalo bode danes ob 7½ uri zvečer v velikej borznej dvorani svoj občni zbor. Pri tej priliki predaval bode gosp. dr. B. Schiavuzzi o preskrljevanju z vodo po Istri in Goriškem. Člani društva morejo vpeljati tudi nečlane.

Proti strupeni rosi rabijo po Italiji kot uspešno sredstvo bakreni vitrijol v drobnem prahu, namešan s žveplom. Mešajo namreč en del bakrenega vitrijola s sto deli na drobno zmetega žvepla ter s tem praščé trte. Prvikrat trosé ta prah, kader se zarod dobro vidi in je perjice že razvito, predno je grozdje ocvetelo. Prašiti je z mehóm; ugoden čas je zjutraj, kader je perje rosato. Isto se ponavlja v cvetju in pozneje, kader se opazi kako znamenje, da grozdje boleha. Paziti je pa pri tem dobro, da je prah bakrenega vitrijola z žveplom dobro zmešan, da se v enakej množini jednega prahu nahaja enaka množina družega, sicer bi znal bakreni vitrijol postati škodljiv. Nekateri trgovci prodajejo že namešano žveplo, naravno pa dražje. Ta način, ako je v resnici uspešen, kakor trdè laški izkušenei, je tembolj priporočljiv, kajti kmetu ni treba, da si omisli dragih in čestokrat okórnih škropilnic.

Prepoved. C. kr. deželna vlada na Kranjskem je prepovedala v smislu zakona od 29. februarja 1880 uvažanje goveje živine, volov, ovc, prascev itd. iz Primorskega. Povod temu je živinska bolezen, ki se širi po Goriškem.

Pretnja. Nekateri mladeniči v Spljetu so izjavili, kakor čitamo v hrvatskih listih, da prestopijo v pravoslavje, čemur je uzrok netaktno vedenje ovdašnjega novega škofa dr. Nakich-a, o kojem smo nedavno že pisali, da je ugoden italijanskej stranki, a pobija hrvatsko. Zloglasni dopisnik „Mattino“, ki s strupenem peresom riše odnošaje v Dalmaciji ter brezsravno blati ovdašnjo slovansko duhovščino in Slovane sploh, ta dopisnik se je že večkrat spominjal novega škofa ter v njem videval odrešenika dalmatinskih Italijanov. S svojo čudno Slovanom protivno politiko si pa domišljavi dušni pastir izvestno ne pridobi zaslug za katoliško cerkev; lažiliberálnih Lahov s tem ne bode sprebrnil, pač pa bode istej veri škodil; pristransko seznanje v posvetne, osobito pa narodne stvari, in protekcijonizem jedne narodnosti napram drugoj je uprav dušnim pastirjem čestokrat v škodo. Učinek dosledno tirja protiučinek.

Enako se godi tudi pri podobnih enostrancih. Skušnja nas Slovence tega prepriča: lomastenje dr. Mahniča po narodnih stvarih ostalo je brezuspešno, jalovo! — Omenjena mladina svojega sklepa menda ne izvrši pač pa se mirno pobota.

Javna tombola bode prihodno nedeljo na dvorišču velike vojašnice. Čisti dohodek se obrne v prid bolnici za otroke in dekliškem zavodu v Trstu.

Avstro-Ogrski Lloyd. Dunajski časopisi se sedaj jako pečajo s tem parobrodničim društvom. Nekoliko let sem stanje tega društva vidno peša. Uzrok temu pešanju so razne druge parobrodne zveze, kojim je možno cenejše prevažati blago; pomanjkljiva železniška zveza z notranjimi deželami, nekoliko morda tudi visoke cene prenoja, največ pa menda slaba uprava. Minolo nedeljo se je v seji budgetnega odedka prečitala Lloydova spomenica, v kojoj se prozi večja podpora od vlade. Zvišanju podpore se pa menda vpirajo največ Ogrji. Tem je namreč veliko ležeče na Reki ter dovoljujejo visoko podporo parobrodničemu društvu „Adria“. Na vsak način hočejo Reko povzdigniti na škodo Trsta. Vsakakor bode morala vlada gledati, da zboljša gmotno stanje pri Lloydju, ako hoče, da po odpravi proste luke Trst ne bode pešal ter zaostal v trgovinskem oziru za družimi jadranskimi mesti.

Kmetijska in gozdarska razstava bode, kakor znano, na Dunaju. Dosedaj se je oglasilo že 1700 izložnikov.

Poskus samomora. 18letna zasebnica Josipina Brusavini, stanujoča v ulici Via di Rena št. 8, skočila je, hoteča se usmrtiti, v morje. K sreči je bil nje ljubček pri rokah, kateri jo je takoj potegnil iz naše Adrije valov. Zdaj pa naj še kdo reče, da ljubčeki neso za nič na svetu!

Dva kolesarja sta skušala svojo vrlino tekoč na svojih biciklih iz Trsta v sv. Križ in Nabrežino. Sreča jima pa ni bila mila. Nakrat se spodtakneta, padeta, ter se oba znatno poškodujeta. Eden je prinesel v Trst zvenjeno roko in rano na nogi, drugi samo rano.

Izpred sodišča. 24letni pohajač A. Kastelic je dne 16. februvarja zavrato napadel in težko ranil javnega stražnika Fr. Vanik-a. Sodišče ga je obsodilo na tri leta težke ječe. — 37letni mesar J. Živic si je prisvojil listnico z 87 gld. koje je nek Mars pustil v krčmi, radi česar je obsojen na 4 mesece v luknjo. — 17letna dekla M. Klajč je odnesla svojej gospodinjji perila v vrednosti 25 gl. za katere se bode 6 mesecev pokorila v temnici. — Nekemu 25 letnemu Andr. Viezzoli so se dopadale kokoši; kral jih je, kjer mu je bilo mogoče ter jim zavijal vrat. Za svoje zločinstvo postil se bode v temnici šest mesecev.

„Slovanskega Sveta“ 8. številka ima naslednjo vsebino: Budgetna debata. — Narodna avtonomija. — O kritiki dra. Mahniča. — Ruske drobtinice. — Dopis iz Trsta. — Pogled po slovanskem svetu. — Književnost.

„Kmetovalca“ 8. številka ima naslednjo vsebino: Važno za gospodarje, ki vzrejajo težke konje. — Vreča za kraljevnje konj. — Kako ravnati s plemensko živino. — Plesniva krma. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Inserati.

Opozarjamo na inserat gosp. Pressana. Za glasbo vneta mladina naj porabi to priliko.

RAZNE VESTI.

Kultura na Laškem. Letos obhajajo v blaženej deželi, kjer se cedi voda in polenta, in vlada „la sovraña miseria“, petstoletnico po smrti Beatrice Portinari, čije spomin je ovekovečil slavni pesnik Dante

Allighieri v svojej „Nebeškeji komediji“. Italijani — omikanci — si pripravljajo za to slavnost čudesa; namislili so več izložb, tekmovalj itd. v Rimu in Firenci. Mej družimi so namislili osnovati v Rimu razstavo — horrible dictu — žensk, babur in babnic, da s tem pokažejo, da je tudi Rim posvetno in razsvetljeno mesto. Namerovana izložba, v spomin Dantejevega nebeško opevanega idajala, divne Beatrice, vršila se je minolo nedeljo v glavni rimskem gledišču. Za tekmovalje v lepoti se je oglasilo nekoliko nesramnic iz raznih delov sveta, mej kojimi tudi znana „lepoticca“ Nemka Terezija Berger iz Beča. Odličnega občinstva v gledišče ni bilo; samo navadni pohajači so napolnili glediščne prostore ter lepoticam pridno žvižgali. Pametnemu človeku se je ta izložba studila. Z enacimi škandaloznimi predstavami slavé kulturonosni Lahji spomin najčistejšega uzora ljubezni in čednosti, opevane po najslavnjšemu pesniku! Pfu! Prvo darilo so prisodili imenovani Nemki!

Svetovno bogatstvo. Nek angležki ekonomist je preračunal bogatstvo vseh narodov na svetu. Angležka premore 220 bilijonov frankov; Francoska 185 bilijonov; Združene države v severnej Ameriki 160 bilijonov; Nemčija 110.000.000.000; Ruska 75.000.000.000; ostale evropske države 60 bilijonov. Na Angležkem pride na vsakega prebivalca poprečno 835 frankov, v Združenih državah 826, na Francoskem 525, istotako na Nemškem. To premoženje se poviša na Nemškem za 1 bilijon frankov na leto, na Angležkem za 1.165.000.000, na Francoskem za 1.900.000.000 in v Združenih državah za 4.100.000.000 frankov.

Ženitve na Franceskem. Nek pariški časopis prinaša statistiko razporok (divorzio) na Francoskem od l. 1884 do 1888. Ločitev zakona je bilo 15.521, kojih dobra četrtina v Parizu 75% se jih je ločilo radi „razžalenja in slabega ravnanja“ in 25% radi zakonske nezvestobe. Pa otroci?

Listnica upravnistva.

P. I. Spodnjibreg in gospa M. S. Zabič: Plačano do konec junija t. l. — A. V. Dobravlj: Poslali ste nam 1. julija 1889. 1 gld. 50 kr. in 31. marca t. l. 1. gld. 50 kr., torej je plačano za drugo polovico preteklega leta. Ako pa menite, da je pomota, pojasnite nam.

Račun koncerta

dne 27. aprila 1890 v gledišču „Armonia“ na korist podružnice sv. Cirila in Metoda v Trstu.

Prodane lože, sedeži in ustopnice	496 gld. 40 kr.
Prodane cvetlice	62 „ 35 „
Darila	160 „ 60 „
Skupaj	719 gld. 35 kr.
Stroški so znašali	212 „ 14 „

Ostalo je torej čistega dohodka 507 gld. 21 kr. reči: petsto in sedem gold. 21 kr.

Sledeča gospoda je doposlala darila: prof. Spinčić 2 gl., Resman 1 gl., Edv. Drašček iz Opčin 1 gl., Dragotin Malalan iz Opčin 50 kr., Ferdo Ferluga iz Opčin 1 gld., N. N. iz Opčin 1 gld., N. N. iz Opčin 50 kr., N. N. iz Tréb 1 gl., Krejčić 50 kr., Jeršek 1 gl., Drazič 2 gl., Neimenovan 1 gl., Iv. Nabergoj drž. posl. 5 gl., dr. Dinko Vitezić drž. posl. 5 gl., dr. Ferjančić drž. posl. 5 gl., Perić drž. posl. 3 gld., knez Windisch-Grätz drž. posl. 5 gl., dr. Tonkli drž. posl. 5 gld., Klun drž. posl. 5 gl., dr. Gregorec drž. posl. 5 gl., prof. Fr. Šuklje drž. posl. 3 gld., Janko Kersnik 10 gl., Kastelic Materija 5 gl., pri uhodu so darovali 92 gl. 10 kr.

Pohvalno nam je še omenjati Pazinskih in Puljskih rodoljubov, kateri so pokupili vse doposlane jim vstopnice, dasi sami neso došli h koncertu.

Dolžnost nas veže, da izrečemo najpristrčnejšo zahvalo vsemu slavnemu občinstvu, ki je v tako obilem številu pohodilo naš koncert, posebe pa še vsim blagim darovateljem.

V Trstu 6. maja 1890.

Odbora ženske in možke podružnice družbe sv. Cirila in Metoda.

